

Iz našega zornega kota

Slovenski manjšini v Italiji ne bo mogel, po našem globokem prepričanju, nihče očitati, da je sebična, če bo na zasedanje Srednjeevropske pobude v Trstu gledala iz svojega zornega kota. Pravilno in modro je ravnala Slovenska skupnost, ko je za to priložnost s številnimi trojezičnimi lepaki (v slovenskem, italijanskem in angleškem jeziku) po vsem mestu in okolici opozorila javnost in zlasti udeležence mednarodnega zasedanja, da je naša slovenska manjšina edina izmed v Italiji priznanih jezikovnih in narodnostnih skupnosti, ki že pol stoletja čaka, da se z ustreznimi zakoni zavarujejo in zaščitijo njene osnovne pravice.

Povsem naravno je torej, da bomo Slovenci v Italiji to mednarodno srečanje ocenili po tem, če in v kolikšni meri je neposredno ali samo posredno prispevalo, da se je naša manjšinska problematika končno premaknila z mrtve točke.

Dnevni red zasedanja nam ni znan, a smo prepričani, da bodo njegovi udeleženci morali posvetiti nekaj pozornosti tudi našim manjšinskim problemom, saj jih bo nanje gotovo opozorilo predstavnost matične Slovenije. Že samo to dejstvo pa naravnost s prstom kaže na eno hudih anomalij naše stvarnosti: ni nam namreč dana možnost, da bi sami in neposredno povedali na tako kvalificiranem mestu to, kar nas žuli. To seveda ni in tudi ne more biti znak nezaupanja ali omalovaževanja dela predstavnikov naše matice, ki ima v tem pogledu natančne pristojnosti in tudi nenadomestljivo vlogo.

Odpira pa to dejstvo zelo pomembno in v tem trenutku silno aktualno vprašanje. Zaradi postopnega odpravljanja proporcionalnega volilnega reda grozi čedalje večja nevarnost, da iz pomembnih izvoljenih javnoopravnih teles in organov kratkomalo izginejo predstavniki naše narodne manjšine. To je na primer aktualno v deželnem zboru Furlanije Julijske krajine, kjer v sedanji mandatni dobi ni predstavnika Slovenske skupnosti,

DRAGO LEGIŠA

Mir v Bosni bi lahko bil, vsaj s formalnega vidika, zelo blizu

Tokrat naj bi šlo za res. Kontaktna skupina je ob podpori mednarodne skupnosti zažugala sprtim se stranem v Bosni in Hercegovini s strogi sankcijami, če do nedelje ne bodo sprejele predlaganega mirovnega načrta, ki deli bišo jugoslovansko republiko na dva dela. Nova hrvaško-muslimanska federacija naj bi si zagotovila suverenost nad 51 odstotki ozemlja, preostalih 49 odstotkov pa naj bi pripadalo Srbom, ki trenutno nadzorujejo nad 70 odstotkom. Muslimani in Hrvati so nove zemljevide že sprejeli, Srbi pa predlagajo dodatna poga-

SAŠA RUDOLF

janja, češ da predlogi niso in ne morejo biti definitivni, pač pa le podlaga za poglobljeno diskusijo. Njihov voditelj, ki je pred tedni prejel nagrado Šolohov za poezijo, v utemeljitvi ruska žirija poudarja predvsem njegov moralni čut, zahteva za Srbe izhod na morje in nadzor nad Sarajevom. In vendar je kontaktna skupina dokaj jasno povedala, da je mirovni načrt dokončen in da ga je moč le ali sprejeti ali zavrniti z vsemi posledicami. In prav v tem stavku je novost mirovnega načrta v primerjavi s prejšnjimi. Prvič so torej omenjene sankcije, ali točneje rečeno kaznovanje strani, ki bi zavrnila mir.

Velesile so bile torej mnogo bolj odločne od neapelskega vrha sedmih industrijsko najbolj razvitih držav. V politični izjavi G-7 so namreč le poudarjena načela s pozivom k zdravi pameti. In še to je podano v pogojniku. Tako torej kot pri Vance-Ownovem načrtu in zamislih, ki so jih občasno med 27-mesečno vojno pripravljali diplomati v imenu Evropske skupnosti ali Združenih narodov. Vedno pa so se ti načrti izogibali tudi obrobni omembi kazni. Zgodovina pa nas uči, da zakona, ki ne predvideva kazni, nihče ne spoštuje. Človeška bit je pač taka, da predpise spoštuje le, če je prisiljena.

Mirovni načrt pa je obenem še poglobil spor med Beogradom in Palami. Milošević, ki je s svojo nepopustljivostjo povzročil vojno, se je po dobrih dveh letih sankcij znašel v nemočem položaju in nujno potrebuje mir. Srbija je gospodarsko na tleh, še ene zime bi verjetno ne prestala, saj so ljudje porabili še zadnje rezerve in

na jesen lahko pride do socialnih nemirov, če Združeni narodi ne bodo sprostili sankcij. Milošević se je tako znašel med zagovorniki miru. Preobrta pa njegovi bosanski somišljeniki niso razumeli. In tako je nastal spor med Miloševićem in Karadžićem, ki je prav pri predložitvi mirovnega načrta dosegel višek. Karadžića zdaj podpira le še četniški vodja Šešelj, ki grozi z državnim udarom, če bi »žaljivi in nesprejemljivi« sporazum bosanski Srbi potrdili. V teku so poskusi rovarjenja proti dvojici Karadžić-Plavšić, ki se zavzemata za podobno politiko kot pred dobrim letom, ko sta najprej sprejela Vance-Ownov načrt, nato pa predlagala samozvanemu srbsko-bosanskemu parlamentu, naj ga zavrne. Toda tedaj načrt ni predvideval sankcij. Milošević je zato pričel dvoriti podpredsedniku Koljeviću, obenem pa se v srbskem tisku množijo napadi na Karadžića in njegove, ki naj bi krivi za nevzdržni gospodarski položaj in naj bi iz državne blagajne izmaknili na

Iz vsebine:

Mag. Majda Kaučič članica komisije za vprašanja slovenskega jezika (str. 3)

Jan Bednarik: Matura je uvod v še težje življenjske preizkušnje (str. 4)

SSG na Mittelfestu v Čedadu (str. 6)

Rafko Dolhar: Prenska razmišljanja (2. del) (str. 7)

Janko Jež: Spomini (str. 7-8)

desetine milijonov nemških mark in jih prenesli na lastne skrivne bančne račune v Švico.

Mir bi lahko bil, vsaj s formalnega vidika, zelo blizu, vendar pa velesile ne smejo več dovoliti »bluffa« bosanskim Srbom. Ko bi pred tremi leti pokazali zobe, bi verjetno v Bosni ne bilo toliko sirot in toliko gorja.

Politično življenje ni v Italiji še prav nič počitniško

Čeprav smo že sredi julija, politično življenje v Italiji še ni prav nič počitniško. Nove in stare politične stranke še vedno urejajo svoje vrste in se skušajo prilagoditi politični stvarnosti, ki se je po državnoborskih in evropskih volitvah globoko spremenila.

Na levici, ki jo je zmogovita volilna naveza Berlusconi-Bossini-Fini potisnila v opozicijo, je treba predvsem omeniti, da je bil za novega glavnega tajnika Demokratične stranke levice, naslednice nekdanje KPI, izvoljen 45-letni Massimo D'Alema. Doma je z Juga in je bil namestnik glavnega tajnika Occhetta do njegovega odstopa po evropskih volitvah. Velja za čistokrvnega člana partijskega »aparata«, ki se mu mora tudi zahvaliti, če se je povzpел na vrh strankine oblastvene lestvice. Članstvo se je v anketi, ki so jo izvedli tik pred odločilno sejo vsedržavnega sveta, izreklo povečini za 39-letnega glavnega urednika dnevnika Unità, strankinega

glasila. To je Valter Veltroni, ki je zaslovel zlasti po tem, da se je pod njegovim vodstvom znatno povečala prodaja dnevnika, ki se je tudi po vsebini odločno izboljšal in ni več nekakšno agitpropovsko trobilo. Kandidaturo Valterja Veltronija je članstvo utemeljevalo, češ, da se je treba zavzemati za novo programsko vsebino, in sicer takšno, da bo privabljala tudi pripadnike srednjega, politično zmernega sloja, kar je prvi pogoj za zmago na prihodnjih volitvah. Toda člani vsedržavnega sveta niso upoštevali volje večine članstva in so izvolili D'Alema, ki očitno nudi strankini »bazi« več jamstev, da ne bo prevelikih, bistvenih odklonov od poti, po katerih je stopala nekdanja KPI, ta pa je še vedno glavno jedro tudi Demokratične stranke levice.

Tri dni je v Arezzu zasedalo Demokratično zaveznštvo, a ni moglo uresničiti svojega glavnega cilja, to je izoblikovati čvrsto

D.L. ■■■■

RADIO TRST A

■ ČETRTEK, 14. julija, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Sprehodi po poteh slovenskega gledališča; 10.00 Poročila; 10.10 Kogojevi dnevi '93; 11.30 Danila Kocjan - Jelka Haladin: »Bežji, zlodej, baba gre!«; 12.00 Nocoj smo poslušali burjo; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Tiho tiho, davno davno; 15.00 Poletni mozaik; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Po poteh naših izseljenčev.

■ PETEK, 15. julija, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Za črte, za bogove nad oblaki; 10.00 Poročila; 11.30 Danila Kocjan - Jelka Haladin: »Bežji, zlodej, baba gre!«; 12.00 Nocoj smo poslušali burjo; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 15.00 Poletni mozaik; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Kulturni dogodki.

■ SOBOTA, 16. julija, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.15 Otroški kotiček: »Za spretne roke« (Martina Ozbič); 10.00 Poročila; 11.30 Danila Kocjan - Jelka Haladin: »Bežji, zlodej, baba gre!«; 12.00 Dogodivščine v Grand Canyonu; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 15.30 Iz studia z vami: izbor iz okroglih miz; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Sergej Verč - Boris Kopal: »By-pass ali rešitev po slovensko«. Satirični kabaret.

■ NEDELJA, 17. julija, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 11.00 Čakole na placu; 11.45 Vera in naš čas; 12.40 Pa se sliš', slovenske ljudske pesmi; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Sergej Verč - Boris Kopal: »By-pass ali rešitev po slovensko«. Satirični kabaret; 14.40 Tropicana; 17.00 Iz studia z vami: izbor iz okroglih miz.

■ PONEDELJEK, 18. julija, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Italijanska srečanja slovenskega pesnika; 9.15 Otroški kotiček: Pravljični vrtljak (Zlata Jurin); 10.00 Poročila; 11.05 Made in Italy; 11.30 Danila Kocjan - Jelka Haladin: »Bežji, zlodej, baba gre!«; 12.00 Dopisnice iz najbližnjega vzhoda; 12.40 Slovenski okteti: Tržaški okteti; umetniški vodja Mirko Slosar; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Kmetijski tednik; 14.00 Poročila in deželna kronika; 15.00 Poletni mozaik; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Spoznavajmo svojega otroka.

■ TOREK, 19. julija, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Indija, srce sveta; 10.00 Poročila; 10.10 Koncert; 11.30 Danila Kocjan - Jelka Haladin: »Bežji, zlodej, baba gre!«; 12.00 Doživljati rojstvo; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 15.00 Poletni mozaik; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Klasični album: teden Franza Josepha Haydna; 18.00 Jaka Štoka: »Mutasti muzikant«. Burka v enem dejanju.

■ SREDA, 20. julija, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Julius Kugy: Slovenske gore, slovenski ljudje; 10.00 Poročila; 11.30 Danila Kocjan - Jelka Haladin: »Bežji, zlodej, baba gre!«; 12.00 S hrano do zdravja; 12.40 Zborovska glasba; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.30 Čakole na placu; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Primorske mavrice; 15.00 Poletni mozaik; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Literarne podobe: Pesniški utrinki Vinka Beličiča (Ester Sferco); Rodinov poljub (Tanja Rebula).

Politično življenje ni v Italiji še prav nič počitniško

organizacijsko strukturo in ustanoviti politično gibanje, v katerem bi bilo mesta za zelene, ostanke socialistične stranke, za krščanske socialce, člane Ljudske stranke in Segnিয়েvega pakta. Zaradi neuspeha na tem področju se bo Demokratično zavezništvo zavzemalo za sodelovanje z vsemi drugimi »razpoložljivimi« silami, prizadevalo pa si bo predvsem za ustanovitev enotne poslanske skupine med vsemi silami, ki se strinjajo s temeljnimi smernicami Demokratičnega zavezništva. Če pa se bo čez šest mesecev izkazalo, da ni otipljivih uspehov, se bo Demokratično zavezništvo razšlo.

»Politično delo Mreže je še potrebno, kot je potrebno njeno idejno bogastvo v boju proti Berlusconi in za oblikovanje novega političnega subjekta vseh demokratov«. Tako beremo v sklepni listini, odobreni na vsedravnem zasedanju Mreže, političnega gibanja, ki ga je bil ustanovil sedanjí župan v Palermu Orlando, potem ko se je razšel s Krščansko demokracijo. Orlando ima veliko zaslug za zlom krščanskodemokratskega sistema oblasti, kot ga je on prvi imenoval. Mreža bo o svoji nadaljni usodi sklepala na kongresu jeseni.

Tudi Ljudska stranka se pripravlja na vsedravní kongres. Tako se je v nedeljo, 10. junija, končal deželni kongres stranke v Venetu. Na kongresu so se uveljavila stališča poslanke Rosy Bindi. Ta je poudarila v svojem poročilu, da mora Ljudska stranka odločno in jasno odgovoriti na vse, kar počenja sedanja vlada. »Prav ima, kdor pravi — je dejala — da je Berlusconi zmagal na političnih volitvah v marcu, ker je že eno desetletje vodil televizijsko politiko, sposobno uspavati zavest poslušalcev. To je dosegel tako, da so na ekranu pokrile mesto in prostor vrednot svetle barve proizvodov iz njegovih veleblagovnic. To pomeni, da za njegovo zmago pravzaprav ni bilo odločilno lastništvo vseh zasebnih vsedravnih televizijskih omrežij,« je na koncu pristavila Rosy Bindi.

Če se opozicija ni povsem opomogla od hudega poraza udarca, ki ga je prejela najprej na političnih in nato na evropskih volitvah, prav tako drži, da tudi za zmagovito večino in za njeno vlado ni vse rožnato. Predvsem se potrjuje spoznanje, da zmagovita volilna koalicija ni samodejno tudi trdna in stabilna vladna koalicija. Slednja je trdna, dokler se posreči posameznim partnerjem

ohraniti ravnovesje med aktivno in pasivo v njihovih političnih bilancah. Kakor hitro eden partnerjev prične čutiti, da je v koaliciji tujec, teži po sklepanju »neuradnih« koalicij s silami, nečlanicami koalicije. Tako ravna zato, da bi po gojeval politiko vlade in da ne bi prevzemal odgovornosti za uraden izstop iz koalicije.

Poglejmo stvarnost! Za prehod iz prve v drugo italijansko republiko je bilo odločilno dejstvo, da je velik del konservativnih volivcev obrnilo hrbet krščansko-demokratski stranki in prešel na stran Bossijeve Severne lige. Ti volivci pa niso imeli nič skupnega s populistično kulturo in s politikom na okopih, značilno za Severno ligo. Ko se je na obzorju prikazalo mnogo manj obvezujoče gibanje, so se konservativni volivci zatekli k svoji avtentični kulturi, to je k vladni kulturi. Severna liga je zato obsojena — pravijo nekateri politologi — na protestniško politiko tudi v sedanjí vladni večini.

Hud spor je nastal v vladni večini ob imenovanju novih članov upravnega sveta javne radiotelevizijske ustanove RAI. Po zakonu, ki so ga odobrili lani v tem času, sta za imenovanje pristojna predsednika senata in poslanske zbornice. Ta sta Scognamiglio od Berlusconijenega gibanja Naprej, Italija in Irene Pivetti od Severne lige. Ko sta predsednika že opravila svoje delo in že poročala predsedniku republike, je iz Neaplja prišel veto. Predsednik vlade je z zasedanja sedmih industrijsko najbolj razvitih držav sporočil, naj se imenovanje odloži, ker peterica novih članov upravnega sveta ni pogodila vladni in njegovi večini. Upravni svet pa naj bi bil za svoje delo odgovoren vladi, je predsednik Berlusconi po telefonu grozeče dejal predsednici poslanske zbornice. Te besede so jo tako razburile, da je zaloputnila vrata in jezno odšla iz urada predsednika senata.

Očitno je, da si hoče Berlusconi podrediti tudi javno radiotelevizijsko službo, saj bi s tem izvršna oblast imela nadzorstvo nad celotno televizijsko informacijo v državi, kar bi, kot poudarjajo poznavalci razmer, vodilo naravnost v diktaturo.

Za nadaljnjo usodo demokracije v Italiji so zaskrbljeni predvsem nekateri intelektualni krogi. Tako je bil pred dnevi ustanovljen **Demokratični forum**, za katerega je dal pobudo profesor romanske filologije na univerzi v Pavii Cesare Segre. Napisal je Manifest 1994, v katerem pravi, da

mora »visoko dvigniti glas vsakdo, ki mu je pri srcu usoda italijanske narodnostne skupnosti«. Zavzemati se moramo »za svobodno in demokratično državo v sklopu omikanih držav«. Italijani ne smejo pozabiti, da sta svoboda in demokracija neodtujljivi in neodpovedljivi vrednoti in da je današnja republika nastala, zahvaljujoč se ilegalnemu protifašističnemu boju. Mnogi danes pozabljajo, da je fašizem sokriv za zločinske Hitlerjeve načrte, da je popeljal Italijo v osvajalne vojne, kot kažejo primeri Španije, Etiopije, Albanije, Francije, Grčije, Jugoslavije in celo Rusije. V Italiji je tedaj vladala policijska diktatura, ki je odpravila skoraj vse znake demokratičnega življenja.

Manifest 1994 in Demokratični forum so takoj podprli številni znani izobraženci, med njimi dosmrtni senator, rektor univerze v Urbinu Carlo Bo, senator iz Trsta Claudio Magris, ki je tudi znan germanist in pisatelj, ter senator Corrado Stajano, izvoljen kot neodvisnež na progresistični listi, medtem ko je Carlo Bo katoliški izobraženec. Listino so podpisali nekateri znani pisatelji in pesniki ter mnogi časnikarji, kot so Barbato, Cavallari, Cederna, nato politologa Galante Garroni in Eugenio Garin ter režiser Ermanno Olmi.

Avtor »Manifesta« je izjavil, da ne bi želel, da bi se listina zdela levo usmerjena. »Zelo zadovoljen bi bil — je naglasil — če bi Manifest podpisala tudi Silvio Berlusconi in Umberto Bossi.« Listino bodo razširili prevsem po šolah in si bodo prizadevali, da jo bo spoznala najširša javnost.

***

Predstavniki vinogradnikov in starnovskih organizacij Kmečke zveze in Zveze neposrednih obdelovalcev so se sestali pred dnevi na povabilo devinsko-nabrežinske, zgoniške in repretabske občine. Skupaj so preučili možnost skupnega dogovora o delovanju osmih na Tržaškem. Udeleženci sestanka so se strinjali, naj se v tu namen ustanovi posebna komisija. Na srečanju je bil govor tudi o potrebi po valorizaciji ostalih kmetijskih pridelkov.

***

Šolsko skrbništvo je sporočilo, da namerava začeti postopek za ukinitve slovenskega vrteca v Mačkoljah, ker je v njem premalo otrok. Za prihodnje šolsko leto je namreč vpisanih samo 5 malčkov. Po zakonu bi jih bilo potrebnih še 9, da bi vrtec lahko deloval. Vrtec v Mačkoljah je bil ustanovljen leta 1965 in ga zato ne varuje Londonski memorandum. O problemu so pred dnevi razpravljali na javnem sestanku v sejni dvorani dolinskega županstva. Občani, predvsem predstavniki staršev, učiteljev in raznih kulturnih organizacij so napovedali, da se bodo po svojih močeh zoperstavitili zaprtju vrtca.

Nášo manjšino bo zastopala mag. Majda Kaučič Baša

V Ljubljani ustanovili komisijo za vprašanja jezikovne politike

Sociolingvistka — strokovnjak za družbene vidike jezika — mag. Majda Kaučič Baša iz Trsta je članica pred kratkim ustanovljene stalne delovne skupine strokovnjakov za vprašanja s področja jezikovne politike in jezikovne politike v okviru Državnega zbora Republike Slovenije. Njihova naloga naj bi bila skrb za naš jezik tako v matici, kjer smo v zadnjem času priča vdoru tujih, predvsem strokovnim besed, kot seveda tudi v zamejstvu, kjer je slovenščina zaradi vsakodnevnega stika z večinskim jezikom in zaradi omejene rabe materinščine še posebno ogrožena. Skupino bo vodila prof. dr. Breda Pogorelec s Filozofske fakultete v Ljubljani.

Majda Kaučič Baša, ki živi v Trstu in je zaposlena na katedri za slovenski jezik na filozofski fakulteti v Ljubljani, sodeluje pa tudi z raziskovalnim inštitutom Slori ter je ob enem predsednica Slavističnega društva za Trst, Gorico in Videm, je v intervjuju povedala nekaj natančnejših podatkov o delovanju nove komisije, njenem pomenu in ciljih.

Bi za začetek najprej povedali, kako je sestavljena ta komisija in kdo je dal pobudo za njeno ustanovitev?

Komisijo za vprašanja jezikovne politike, ustanovljene pri odboru za kulturo, šolstvo in šport pri državnem zboru Slovenije, sestavljajo izključno strokovnjaki, ne pa izvoljeni politiki. Vanjo je imenovanih 11 izvedencev s področja slovenskega jezika, sociologije in psihologije. Nastala je z namenom, da bi po eni strani reševala problem slovenščine v Sloveniji, po drugi pa jezikovne probleme manjšin v Italiji, Avstriji in na Madžarskem.

Priprave na ustanovitev te komisije so bile daljše. Zelo pomembna je bila oktobra lani okrogla miza v Celju, kjer smo pobudniki opozorili na številne jezikovne probleme. Na srečanju je bil govor tudi o manjšinski jezikovni problematiki, tako da so prisotni časnikarji dobili vtis, da je bilo pravzaprav to vprašanje v ospredju te okrogle mize. Lanskega novembra pa smo bili s prof. Bredo Pogorelec in predsednikom Slavističnega društva Slovenije Francetom Novakom sprejeti pri odboru za kulturo, šolstvo in šport Državnega zbora, kjer smo predstavili načrt za ustanovitev delovne skupine. Po parlamentarnem postopku je bila komisija maja meseca tudi formalno ustanovljena.

Kakšna pa je vsebina dela te novonastale skupine strokovnjakov oz. s čim se bo prvenstveno ukvarjala?

Eden izmed glavnih povodov za ustanovitev te komisije je bilo predvsem neupoštevanje slovenščine kot uradnega jezika. Pri tem mislim na prihod tujega kapitala, ki ga spremlja odor tujih jezikov v poslovno komunikacijo znotraj Slovenije. Sedaj, ko je naša matična domovina svobodna država, lahko te probleme uredi z zakonom.

Kar zadeva zamejstvo, je največji problem v nezadovoljivi zaščitenosti slovenskega jezika in v njegovem omejenem dostopu do javne rabe, ki vodi

vse slovenske manjšine v to, da zamenjujejo materin jezik z večinskim. Ohranjanje manjšinskega jezika v rabi pa je pogoj za ohranitev manjšinske skupnosti.

Novoustanovljena komisija bo skušala vplivati na reševanje vseh teh vprašanj. V Sloveniji bo morala urediti pravno podlago za rabo in kulturo slovenščine v javnem sporazumevanju — uprava, sodstvo, gospodarstvo (veljalo naj bi tudi za tuje vlagatelje), šolstvo, šport in kultura. Daje bo poskrbela za nadzor nad jezikovno politiko ter za primerne servise jezikovne kulture kot so lektorstvo in jezikovni priročniki ter za primerno usposabljanje kadrov za šolo. Raba slovenščine, in to je izrecno zapisano v programu, pa nikakor ne sme biti v škodo avtohtonih etničnih manjšin v Sloveniji.

V komisiji ste edina zastopnica Slovencev v Italiji. S katerimi vprašanji se nameravate najprej ukvarjati oziroma na katere probleme boste najprej opozorili Vaše kolege?

Kar zadeva naš prostor bom imela kot članica komisije nalogo, da spremljam položaj slovenskega jezika v javni rabi in da s strokovno utemeljenimi pobudami pomagam pri njegovem uveljavljanju. Raje kot o načrtih in namenih pa govorim o stvarih, ki so že bile narejene. Nekaj konkretnih rezultatov smo dosegli že v

pripravah na ustanovitev te komisije. Tako sem na primer na omenjeni okrogli mizi v Celju izpostavila problem slovenskega univezitetnega izobraževanja za manjšino in razložila, kako pomemben je študij pripadnikov manjšine na univerzi v matici. Na srečanju je bil prisoten tudi minister za šolstvo Gaber. Rezultat mojega posega pa je bil ta, da je s prihodnjim šolskim letom med drugim že zagotovljeno določeno število mest na univerzi v Ljubljani tudi za Slovence iz zamejstva.

Kdaj se boste naslednjič sestali v Ljubljani? Imate za to priložnost že izdelan kak predlog?

Naša komisija se bo sestala še ta mesec. Osebnost bom med drugim predlagala, naj o celotnem našem delu obveščajo tudi zamejska javna občila.

Ali je v Sloveniji v prejšnjih letih že delovala kaka podobna komisija in ali se je tudi zanimala za rojake v zamejstvu?

Poletna razmišljanja

V vročih in soparnih julijskih dneh, ki letos dosega res neznosne temperature in stopnje vlage, je včasih res težko razmišljati o tem in onem. Pa čeprav so problemi in dogajanja prav tako pereči in aktualni in se ne vežejo na atmosfere ali meteorološke dejavnike. Da seveda le-ti tudi pogojujejo stvarnost in delo človeka in narodov potrjujejo dejstva. Tropska vročina in polarni mrz maršikdaj ne dopuščata globljega duhovnega snovanja, lahko pa vplivata na socialne premike in obrate. O tem so pisali tudi razni veliki filozofi, med njimi v modernih časih filozofski razsvetljenjski mislec Montesquieu in nemški filozof zgodovine Hegel. (Verjetno bi tu prav s to pasjo vročino tudi Heglovo »blago jonsko nebo«, ki je obogatilo Grčijo, njeno kulturo in Sredozemlje sploh, za nekaj časa izginito...)

Poglejmo samo malo v Italijo. Problemi nove vlade, boj za nadvlado in nadzor nad radiotelevizijsko ustanovo RAI, polemike med političnimi silami, priprava na vrh sedmerice v Neaplju — vse to je le nekaj »resnih« zadev, ki mučijo državo. Sicer pa je v tem času vsaj pozornost javnega mnenja bolj usmerjena v Mundial '94, kjer na raznih ameriških stadionih žoga vse bolj razgreva ne samo navijače in zmage ali porazi odločilno monopolizirajo zanimanje milijonov državljanov. Sacchi, Baggio, Maradona — to so trenutno imena, ki si ob njih naspotujejo. Kam lahko privede iracio-

Podobna skupina strokovnjakov je delovala že od konca 60. do začetka 80. let. V okviru »Akcije za slovenščino v javnosti«, tako se je ta pobuda imeenovala, je bilo takrat ustanovljeno tudi Jezikovno razsodišče. Pobudnica za ustanovitev te skupine sta bila že tedaj prof. Pogorelec in Slavistično društvo. To je bilo v času pritiskov na slovenski jezik iz jugoslovanskega centra. Cilj te akcije je bil dvigniti slovensko narodno zavest in kulturo slovenskega jezika. Tudi ta pobuda je posvečala pozornost jeziku manjšin, vendar delovanje tedaj ni bilo vezano na državne organe in je torej imelo neprimerno manj »moči«, kot jo ima sedaj nova komisija.

Pogovarjala se je H. Jovanovič

***

Natečaj »Mladi oder«

Slovenska prosveta in Zveza slovenske katoliške prosvete razpisujeta XIX. tekmovanje zamejskih amaterskih odrov »Mladi oder«, namenjen vsem neprofesionalnim gledališkim skupinam v naši deželi za predstave v letu 1993. Izid natečaja bo razglašen ob slovenskem kulturnem prazniku prihodnjega leta. Podrobnejše informacije lahko dobite na sedežu Slovenske prosvete v Trstu, Ul. Donizetti 3, tel. 040/370846 ali pa na Zvezi slovenske katoliške prosvete v Gorici, Viale XX. Settembre 85.

nalna in slepa športna strast je pokazal primer kolumbijskega nogometaša Escobarja, ki je padel pod streli fanatikov (in morda prekupevalcev z mamili oz. neumnih stav).

Pa pri nas? Še smo pod vtisi izidov zadnjih volitev in komentiramo uspehe ali neuspehe, ki smo jih doživeli. Volilna zakonodaja z večinskim sistemom je seveda bistveno spremenilo novo karto parlamenta in krajevnih uprav. Manj je to opazno v evropskem parlamentu, čeprav se je tudi tu politična geografija — vsaj kar zadeva italijansko predstavništvo — spremenila. Naše politično predstavništvo ali bolje stranka rešeta in analizira rezultate, podatke, pričevanja in podobno. Krovne organizacije se večkrat pripravajo, iščejo oz. utrjujejo svojo edentiteto, tudi navzven. Dve sta univerzalno priznani, pa tretja? Je ali ni? Je samo del kakega omizja? Verjetno bo tako.

»Vremena Kranjcem bodo se zjasnila...« nas opominja poet iz Vrbe. In če smo to bežno razmišljanje začeli, naj ga tudi zaključimo z vremenskim okvirom. Ne le za nekdanje Kranjce, ampak za vse velja pesnikova misel. Svetovna politika se bo verjetno po nepeljskem vrhu še dalje razvijala po volji velikih (in manj velikih) sil. Italija si je časno oddahnila po zadnjih nogometnih zmagah. In mi bomo iskali nov ključ za enotnost — tudi politično — za slovensko manjšino. Pa naj bodo dnevi vroči ali ne!

a.b.

Matura je uvod v še težje življenjske preizkušnje

V teh dneh se iztekajo zadnje maturitetne preizkušnje. Matura je vselej veljala za pomemben mejnik, ki ločuje uspeh na šolskih klopeh od dijakove uspešnosti v svetu dela ali nadaljnega univerzitetnega študija. Skratka — obveljalo je mnenje, da maturitetna komisija razsoja o zrelosti kandidata in mu po razmeroma kratkem pogovoru in pregledu pisnih izdelkov prisodi njej ustrezno številčno podano vrednost. Ob dejstvu, da življenjska in šolska merila marsikdaj ne sovpadajo, čeprav je šola priprava na življenje, se zopet in zopet postavljajo vprašanja o obstojnosti današnjega modela zrelostnega izpita. Z rahlo okrnitvijo bi jih smeli strniti v dve temeljni točki:

1. Zunanja komisija odloča o dijakovi zrelosti brez pravega vpogleda v njegovo pripravo ali osebnost, opirajoč se na trenutni vtis.

2. Omejeno število izpraševalnih predmetov ni zadostno glede na zahteve, ki jih postavlja današnja družba, ter strukturno hromi in okrne kandidatovo podajanje snovi.

Mnenja se razhajajo tudi na ministrski ravni in besedičenje o pričakovani šolski reformi matur se je izkazalo za neplodno. Poskusno obdobje današnje oblike matur in že itak pregovorna počasnost rimskih mlinov se vlečeta v nedogled. Zaradi novih vladnih programov in pogledov palušljajo, da smo na pragu sprememb tudi na šolskem področju. Sicer se v takih obdobjih navadno dviguje precej slepilnega prahu in politiki si prizadevajo, da bi s prikrojenimi novostmi vse ostalo po starem. Če se bodo odslej v Sloveniji soočali z zrelostnim izpitom ob zaključku srednješolskega študija, mi pa še vedno čakamo na Godota, je vredno, da se spet ozremo po navedenih točkah.

Najprej se moramo vprašati po stvarnem šolskem sobesedilu. Verjetno gre celo ločevati med šolami s slovenskim in italijanskim učnim jezikom. V drugem primeru dijaki večkrat naletijo na heterogene komisije, katerih člani prihajajo iz različnih okolij in so nosilci povsem različnih učno-izpraševalnih sistemov. Zaradi številnih maturantov pa odmevajo tudi primeri korupcije in nepotizma

(problema sta letos izbruhnila s silovito močjo tudi v Avstriji). Kljub nujnim usmeritvenim razlikam pa poteka pouk na šolah s slovenskim učnim jezikom precej bolj enovito. Šolski stiki omogočajo, da se notranji član in člani zunanje komisije že poznajo. To zmanjšuje razhajanje ocenjevalnih kriterijev v večji meri kot sicer zakonsko obvezen oris dijakove osebnosti in njegovega šolskega uspeha. V tem smislu poteka tudi spor med zagovorniki in nasprotniki zunanjih komisij na maturi. Ko pa gre za pogovore glede tovrstnih idejnih zasnov, se preverljivost umakne pred osebnim prepričanjem. Ostaja pa dejstvo, da je matura predvsem uvod v še težje življenjske preizkušnje. Lep uvod je obenem tudi lepa prednost.

Jan Bednarik

Večina taborov bo potekala v mesecu juliju

Skavti s tržaškega in goriškega imajo že pripravljene nahrbtnike

Večina taborov za člane Slovenske zamejske skavtske organizacije za Trst in Gorico bodo v drugi polovici tega in prvem tednu prihodnjega meseca. Na njih bodo skavtinja in skavti uresničili načela, ki so jih sprejeli za svoja od trenutka, ko so se odločili za vstop v to organizacijo. Prav tabori so najboljši »preizkusni kamen«, kjer morajo udeleženci pokazati, da znajo živeti v naravi in z njo, da so pripravljeni v vsakem trenutku prijeto za delo, priskočiti na pomoč drugim, da jim življenje v skupnosti in v razmerah, ki niso tako udobne kot domače, ne povzroča težav, da pri vsem tem najdejo tudi čas za razmišljanje in razgovor o številnih problemih — osebnih, verskih, o aktualnih dogodkih.

Na Tržaškem so se pravkar vrnil domov udeleženci potovalnega tabora novincev, roverjev in popotnic. Na pot skozi Kočevski Rog in po dolini reke Kolpe so se odpravili 2. julija pod vodstvom Mitje Ozbiča in Martine Grahonia. Duhovni vodja je bil g. Zvone Štrubelj. Vsi ostali skavti — od mlajših do starejših starostnih vej — pa sedaj pripravljajo nahrbtnike. Tržaški skavti bodo letos imeli skupno 7 taborov, goriški pa tri.

Tržaški izvidniki in vodnice bodo razdeljeni na tri tabor. Prvi bo krenil na pot tabor A (od 15. do 27. t.m.) v Žirovnico pri Žireh nad Idrijo z načelnikom Matjažom Rustjo in Matejko Bukavec, tabor B bo od 18. do 31. julija taboril v Drenju pri Žužemberku (načelnika bosta Jordan Pisani in Vesna Jagodic), tabor C pa se bo v istem tednu mudil v Begunjah pri Cerknici. Načelovala jim bosta Valentina Tul in Roberta Sulini.

Potovalni tabor »Genghis« klan se bo odpravil na pot 23. t.m. in bo raziskal področje okrog Triglav, člani klana »Razklan« pa se bodo od 25. julija do 2. avgusta »potepali« po Pohorju in po Prekmurju. Vodili jih bodo Stojan Pahor, Daria Smotlak in Robin Schweiger. Najmlajši skavti — volčiči in veverice — s Tržaškega pa bodo spali pod šotori v Tatrah (Brkinih) od 27. julija do 7. avgusta. Spremljala jih bosta Tomaž Petaros in Marjanka Ban.

Z Goriškega bo prvi odpotoval tabor izvidnikov (od 17. do 31. julija), ki bo na Koroškem v Selah pri Borovljah. Načelovala bosta Ivo Cotič in Erika Černic. Volčiči in volkuljice — tako se na Goriškem imenuje najmlajša skupina skavtov — bodo taborili od 31. julija do 7. avgusta na Nanosu. Za njih bosta skrbela načelnika Mojca Terčič Čavdek in Marko Gus. Potovalni tabor za roverje in popotnice pa bo letos pod vodstvom Julijana Čavdeka od 8. do 18. avgusta. Raziskali bodo področje pod Triglavom.

Poleg zahtevnih priprav na taborje pa so se skavti iz Gorice začeli že pripravljati na pomembno obletnico. Goriška »veja« te organizacije je bila namreč ustanovljena natanko pred 30. leti. Osrednja slovesnost ob obletnici bo 18. septembra v Katoliškem domu v Gorici, kjer se bodo ob tej priložnosti zbrali vsi tisti, ki so se kdaj v svojem življenju srečali s skavtizmom. Za geslo prireditve so organizatorji izbrali besede: »Enkrat skavt, vedno skavt«, kot je vedno trdil utemeljitelj skavtizma Lord Baden Powell. Sodeč po navdušenju nekdanjih in današnjih članov te mladinske organizacije, so te besede čista resnica. (hj)

***

Konec prejšnjega tedna je bila v Selah na Koroškem premiera pravljicne igre Miroslava Košute »Štirje fantje muzikantje«. Predstavo je pripravila Mladinska gledališka skupina »Planina« z režiserjem Francijem Končanom.

Mali Zlatko prvi gost odbora ubitih časnikarjev

Zlatko Omanovič, ljubek in živahen, kot vsi 5-letni otroci, je v začetku tega tedna prispel v Trst kot prvi gost odbora, ki se je ustanovil po nasilni smrti časnikarske ekipe RAI Marca Luchette, Saše Ote in Daria D'Angela. Trem imenom se je kmalu pridružilo še četrto: Miran Hrovatin, ki je bil hladnokrvno ustreljen v Mogadišu.

Ko je letošnjega 28. januarja počila v Mostarju granata, ki je v trenutku pretrgala življenja treh članov ekipe RAI, je Luchetta ravnokar govoril z Zlatkom. Njihova telesa so zavarovala otroka pred drobci granate. Ni torej naključje, da je bil prav ta deček prvi gost Odbora, ki namerava odpreti zbirni center za otroke, najbolj nedolžne žrtve vojne.

Plavolasega Zlatka in njegovo mamo, 25-letno Sanelo, ki jima je uspelo zapustiti bosanski pekel, iz katerega tisoči ne morejo zbežati, so v Trstu pričakali tudi svojci treh v Mostarju ubitih časnikarjev.

Mali Zlatko z mamo. Na desni je sinček Saše Ote

(foto S. Ferrari)

KAJ ČAKA?

Devinsko-nabrežinske občinske tajnice ne poznam. Poznal pa sem vse ostale občinske tajnike, ki so se po drugi svetovni vojni zvrstili na županstvu v Nabrežini. Med njimi je bila tudi ena tajnica — ženska torej — ki sem ji govoril ob odprtem grobu, ker je žal umrla mnogo prezgodaj; postala je namreč žrtev prometne nesreče. Kot občinski svetovalec najprej, nato kot odbornik in župan — vse to je trajalo skupno 23 let — sem z vsemi občinskimi tajniki dobro sodeloval in z njimi nisem imel nikdar nobenih posebnih težav.

Zato mi nikakor ne gre v glavo zgodba s sedanjo občinsko tajnico in te zgodbe sploh ne morem razumeti. O njej mi je znano, kar objavlja v tržaškem Piccolu njegova dopisnica iz Devina. Njeno pisanje pa je često pristransko in prej uredno marljive agitpropovke ter agitatorske in propagandistke kot časnikarke. Odločilno je tako zame to, kar mi sporočajo prijatelji iz vrst občinskih upraviteljev in občinskih uslužbencev.

Ko poslušam njihovo pripovedovanje, prihajam do prepričanja, da je naravnost nedopustno ravnanje tržaškega prefekta, ki je tajnici prva in edina nadrejena oblast. Ne morem si razlagati, kako še ni naredil reda na županstvu v Nabrežini. Občinski tajniki so, kot dobro vemo, uslužbenci nortranjega ministrstva, čeprav jih plačujejo občine. To je še ostanek starega centralističnega sistema in stare miselnosti, češ da utegne občinska avtonomija ogroziti celovitost države! Ne glede na to je jasno, da zadeva s tajnico na nabrežinskem županstvu ni tako težka, da je ne bi mogli rešiti, saj je dovolj dobra volja. Na dlani je namreč, da omenjena visoka uradnica ne zna ali ne more in morda tudi noče vzpostaviti normalnih stikov in normalnega razmerja ne z upravitelji ne z uslužbenci. Skratka: nesposobna je za opravljanje svojega dela. Najboljše bi seveda bilo, če bi se sama odpovedala mestu. V nasprotnem primeru pa je poseg prefekta neizogiben, saj je nedopustno, da se zaradi v bistvu banalnega vzroka in razloga hromi upravno in drugo delo občinske uprave.

Drago Legiša

DRUŠTVO SLOVENSkih IZOBRAŽENCEV

Trst - Ul. Donizetti, 3 - tel. 040/370846 - fax 040/633307

XXIX. Študijski dnevi DRAGA 94

Park Finžgarjevega doma, Opčine, Narodna ulica 89

Petek, 2. septembra 1994

Ob 17.00: Predstavitel letošnje Drage

Ob 17.30: Dr. Stane Gabrovec: Krščanstvo in formacija slovenstva
Slovenski arheolog in akademik o vplivu krščanstva na nastanek slovenske nacionalne zavesti ob 1600 letnici »svetovne« bitke med Teodozijem in Evgenijem v Vipavski dolini, ko se je naš teritorij prvič znašel na meji med Vzhodom in Zahodom. Po predavanju diskusija in družabnost.

Sobota, 3. septembra 1994

Ob 16.00: Mag. Marija Jurič in dr. Hektor Jogan: Pri-sila spomina k identiteti koroških in tržaških Slovencev
Interdisciplinarna analiza sociološko-psihološke kolektivne usedline v izjavah posameznikov. Prisila spomina je tista »kolektivna razsežnost« v posamezniku-kolektivu, ki žari iz zgodovinske izkušnje in pogosto deluje tako, kot da bi bila »unheimlich«: sprašljiva, grozljiva, smrtonosna. Prej povezana z nelagodjem kot z lagodjem.
Sledi diskusija.

Nedelja, 4. septembra 1994

Ob 10.30: Lojze Čemažar: V novo sproščenost slovenskega kristjana
Izziv slovenskega likovnega ustvarjalca današnjemu zadovoljnemu, plahemu in utrujenemu arheotipu slovenske vernosti, ki se zateka v preteklost.
Po predavanju diskusija.

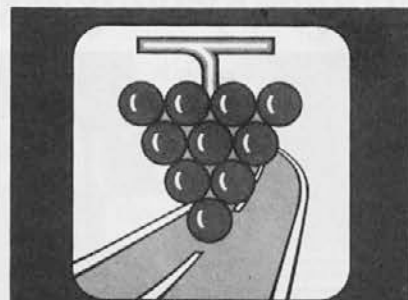
Ob 16.00: Janez Janša: Pogled čez slovenstvo

Po doseženi državnosti in samostojnosti bo treba zgraditi politično in državniško zavest sodobnega Slovenca. Gledanje izpostavljenega slovenskega politika na novo slovensko državo.

Po predavanju diskusija, zaključek, družabnost.

Nedeljska služba božja bo ob 9. uri na prireditvenem prostoru.

Ponatis vodiča SDGZ o cesti terana

PROVINCIA DI TRIESTE - POKRAJINA TRST - PROVINCE TRIESTE - PROVINCE OF TRIESTE

STRADA DEL VINO TERRANO
VINSKA POT TERANA
TERRANO WEINSTRASSE
WINE-ROUTE OF TERRANO

SLOVENSKO DEŽELNO GOSPODARSKO ZDRUŽENJE - UNIONE REGIONALE TERANICA SOCIETA

V soboto je Slovensko deželno gospodarsko združenje predstavilo v repenski restavraciji Križman nov ponatis zemljevida o Vinski poti terana. Štirijezični vodič (poleg slovenščine in italijanščine še nemščina in angleščina) prikazuje na dopovedljiv način vinsko cesto, ki jo je leta 1987 postavila Tržaška pokrajina in ki povezuje 18 gostiln od Opčin skozi repentabor-sko in zgoniško občino do Mavhinj. V vseh teh lahko dobijo gostje poleg domačih specialitet značilni teran, ki ga pridelujejo krajevni vinogradniki (tu je označenih 8). Zgibanko dopolnjuje pregled najzanimivejših turističnih točk.

Na prireditvi so ob predsedniku tržaških gostincev Linu Doljaku sodelovali še krajevni župan Aleksij Križman ter predstavnica Pokrajine Trst Gabriella Zanini in predstavnik Kraške gorske skupnosti Ivo Širca, ki sta omogočili ponatis. Spregovorili so še David Zlobec, avtor diplomske raziskave o teranu, grafik Walter Grudina, ki je narisal zemljevid, spremne risbe in uredil design ter vinogradnik Rado Milič, ki je prikazal vinifikacijo terana.

Prva izdaja zgibanke v 30 tisoč izvodih iz leta 1989 se je izkazala za pravo uspešnico, saj je prav kmalu pošla med klienti sodelujočih obratov in po raznih turističnih izpostavah v deželi in tujini. Zato so jo sedaj gostinci SDGZ ponatisnili v 50 tisoč izvodih. Vodilna barva zemljevida je zlato rdeča in s svojo hrupavo toplino izraža bistvene sestavine Kraške zemlje in vina, zato mislimo, da bo tudi nova izdaja deležna uspeha prejšnje.

Predstavitel zgibanke je sovpadala s tradicionalno 32. razstavo terana občine Repentabor, zato so jo Kraški gostinci primerno dopolnili z enogastro-nomskim sporedom, ki je praktično ponazoril možnost uskladiitve nekaterih domačih jedi s teranom. Someljer Sergij Cesar je predstavil okusno domišljen jedilnik, ki ga je pripravila restavracija Križman in ki je obsegal: surovi kraški pršut in »stegnjen« na teranu, porcino, krompir s panceto v kozici, hren s teranom, rebrca na žaru, starani sir Tabor in breskve s teranom. Pri vsem tem je seveda Cesar serviral v uteho udeležencev izbrani ustekleničeni teran pridelovalcev, ki so zabeleženi na sami zgibanki.

Pobuda same ceste terana in vodiča po tej je lahko sama na sebi majhna in skromna zadeva. Konec koncev se tudi proizvodnja terana na tej strani meje ne more kosati s kakovostjo in zlasti s proizvodnjo terana na Sežanskem Krasu. Pa vendar se lahko izkaže tudi za zelo dragoceno. Kajti teran je eden od tistih simbolov in adutov, ki posebno privlačujejo turiste v naše kraje. Pobuda zgibanke je za skupno ovrednotenje tega teritorija. Nekateri vinogradniki si prizadevajo za kakovostno rast svoje proizvodnje in pri tem dosegajo zelo pozitivne rezultate. Isto velja tudi za gostince (gostilne na cesti terana razpolagajo danes s 2.500 sedeži in 75 sobami za 150 ležišč). Zato lahko samo pozdravimo to in bodoče promocijske akcije, ki bodo šle v pozitivno smer razvijanja gospodarskih potencialov naše stvarnosti.

Davorin Devetak

Nagrajevanje najboljših vin na 32. razstavi terana in belih vin v občini Repentabor

V Gorici predstavili
nov občinski odbor in program

Najbolje je ne omenjati Slovencev

Iz Gorice v zadnjih dneh ni prišla nobena presenetljiva vest. Zgodilo se je namreč natanko to, kar smo Slovenci po volitvah, ki so za župana postavile desničarskega kandidata Valentija, pričakovali. V četrtek bo predstavitev odbora in programa, v katerem ni v poplavi besed niti enkrat jasno zapisana beseda Slovenci. V komplicirano izoblikovanem stavku, je dejal občinski svetovalec Slovenske skupnosti Bernard Špacapan, je sicer govor o »etničnih in jezikovnih komponentah«. To naj bi bili verjetno mi, vendar pa je župan pazil, da ne bi povedal kaj več. Tudi v kulturnem programu Slovencev preprosto ni. Ko Valenti govori o kulturnem parku na Goriškem, ki naj bi bil nekaj skupni imeinovalec vseh pobud v naši občini, bi vsaj kak namig na Slovence iskali zaman. Nekaj več lahko zasledimo v tistem delu sporeda, ki govori o gospodarskih stikih s Slovenijo. Sicer pa niti nismo mogli upati, da bo drugače, pravi še dr. Špacapan. »Dovolj je, če pomislimo, da sta v odboru tudi dva priznana pripadnika misovske stranke. Seveda ne bosta ščitila naših interesov.«

»Opozicija je sicer enotna, a kaj, ko imamo le 7 svetovalcev na skupnih 40 in torej ne bomo veliko pomenili. Na dan pa je sedaj prišla zamisel, da bi skupaj ustanovili 'vlado v senci' in vse kaže, da bo prišlo kmalu do uresničitve tega načrta.«

Odprteje vodstvo bodo imeli na Goriškem le trije sosveti, kjer so v večini Progresisti in Slovenska skupnost, to so Podgora, Pevma in Štandrež. Politične sile, ki so zmagale v teh rajonih, so se že dogovorile za predsedniška mesta.

***

Odgovor SKGZ na izjave SSO

Na tiskovno poročilo, ki ga je Svet slovenskih organizacij poslal javnim občilom v začetku tega meseca, je SKGZ odgovoril s pismom, v katerem med drugim opozarja, da se je SSO v videmski pokrajini »pojaval šele pred kratkim, pravzaprav je komaj nastopil in če bo s svojo dejavnostjo prispeval, da se bosta na tem območju ohranjala slovenski življenjski in kulturni, brez vsiljevanja političnih delitev, ni razloga, da ne bi bila njegova prisotnost dobrodošla.«

V tiskovnem poročilu SKGZ dalje piše, da »vse to, kar je bilo doslej ustvarjeno v videmski pokrajini, ni rezultat dela SSO, pač pa prizadevanja Slovencev videmske pokrajine, pri katerih je SKGZ aktivno prisotna že od ustanovitve leta 1954.« saj je bilo kulturno društvo Ivan Trinko eden izmed ustanovnih članov SKGZ.

V koprodukciji SSG in Stalnega gledališča FJK

Handkejeva igra brez besed na čedajskem »Mittelfest«

Igralci, ki bodo nastopali na čedajskem festivalu s Handkejevim delom »Čas, ko nismo vedeli ničesar drug o drugem«, pred gledališčem Rossetti v Trstu. Na sliki, ki je bila posneta ob začetku vaj, ni Lučke Počkaj, saj je bila tedaj še zaposlena z Jančarjevim »Halštatom« v Laciju. (Italfoto)

»Mittelfest«, srednjeevropski gledališki festival, ki bo letos že tretjič potekal v Čedadu, je omogočil, da sta tokrat, dejansko prvič v zgodovini, Slovensko stalno gledališče iz Trsta in Stalno gledališče Furlanije-Juljske krajine uresničila skupen projekt. V režiji Giorgia Pressburgerja in z asistentom Borisom Kobalom bo 22 sodelujočih igralcev uprizorilo igro Petra Handkeja »Čas, ko nismo vedeli ničesar drug o drugem«. Premiera bo na trgu v Čedadu v soboto, 16. julija, ob 21.15. Iz SSG so igralci Lučka Počkaj, Livio Bogatec, Stojan Colja in Alojz Milič, 12 je študentov raznih igralskih akademij iz Bratislave, Dunaja, Budimpešte, Krakova, Ljubljane, Rima in Zagreba, ostali pa so iz ansambla Teatra Stabile.

Jezik v tej res srednjeevropski predstavi ne bo ovira, saj je Handkejevo delo mim, scenska igra brez besed. Tekst je poročilo pisatelje, ki opisuje to, kar vidi na nekem trgu. Ni važno, če je dan ali noč, jutro ali večer. Na trgu se prepletajo poti različnih oseb in včasih tudi njihove usode, v igri pa je tudi nekaj alegoričnih in metaforičnih vrinkov avtorjeve vizije življenja. »Čas, ko nismo vedeli ničesar drug o drugem«, ponazarja minevanje ur, dneva, letnih časov in zgodovinskih obdobij. Po trgu, tem velikem odru sveta, stopa življenje z vojno in mirom, z ljubeznijo in strastmi, pomembnimi dogodki in vsakodnevnimi majhnimi stvarmi, poti se srečujejo, ločujejo in spet križajo.

»O realizaciji skupnega projekta sta Slovensko stalno gledališče in Stalno gledališče FJK razmišljala že pred davnimi leti,« pravi umetniški vodja SSG Miroslav

Košuta, »ko smo mi uprizorili 'Veliki slovenski pasijon' v režiji Mirka Mahniča. To je bilo v sezoni 1964/65 in takrat sta vodstvi obeh odrov razmišljali o možnosti skupne postavitve tega dela. Mimogrede naj povem, da je ta igra dala navdih Dariu Foju, ki se je takrat mudil v Trstu, za njegov 'Mistero Buffo'. No, takrat, v 60. letih, časi še niso bili zreli za to,

SKD iz Ribnice v Števerjanu

V soboto, 9. julija, so se mudili v goriških Brdih Slovenski Krščanski Demokrati iz Ribnice na Dolenjskem. Vodil jih je Benjamin Henigman, član slovenskega parlamenta. Obiskali so klet na Dobrovem, kjer so se srečali s predstavnikom števerjanske sekcije Slovenske skupnosti, predsednikom Ivanom Vogričem in tajnikom Dominikom Humarjem. Izlet so nato nadaljevali preko mejnega prehoda Jenkovo po Plešivem preko Jazbin v Števerjan. Tu jih je spremljal tajnik Humar, ki jim je po poti na kratko razložil zgodovino teh krajev in prikazal sedanje stanje vasi in občine.

Na trgu pred cerkvijo v Števerjanu so si gostje ogledali spomenik padlim za svobodo v 2. svetovni vojni in se začudili, da je tako majhna vas darovala toliko žrtev. Delegacijo iz Ribnice je sprejel tudi župnik A. Lazar, ki je ob ogledu cerkve nanizal nekaj podatkov. Pred Sedejevim domom so goste pričakali še deželni predsednik SSK Marjan Terpin, predsednik Briške gorske skupnosti Hadrijan Corsi, predsednik društva Sedej Marko Terčič in tajnica Franka Padovan. Ogledu dvorane je sledila napitnica Med Borovci. Gostitelje iz Števerjana so člani SKD povabili na praznik »suhe robe«, ki bo meseca septembra v Ribnici.

da bi slovensko in italijansko gledališče postavili neko delo skupaj na oder. Reči pa moram, da je neko sodelovanje že dolga leta obstajalo in da smo nekaj skupnih pobud tudi uresničili. Kot prva uprizoritev v koprodukciji pa ima Handkejeva igra poleg umetniškega torej tudi zgodovinski pomen.«

***

Doberdobski župljani so poromali v Lourdes

Doberdobska župnija priredi vsako leto vsaj eno župnijsko romanje. Običajno so to enodnevni izleti v Slovenijo ali pa tja do Veneta. Letos pa smo si privoščili daljšo pot. Za štiri dni — od 24. do 28. junija — smo poromali v Lourdes. Vozili smo se mimo Meester, Verone, Brescie, po Liguriji in se ustavili v Franciji v mestu Carcasson, ki ga varujejo tri obzidja. Po mestu smo videli tudi fante, oblečene kot srednjeveški križarji. Mašo smo imeli v prelepi romansko-gotski katedrali sv. Nazarija, za katero pravijo, da ima največje barvano okno (vitražo) v vsej Franciji. V cerkvi je tudi čudovit kip žalostne Matere Božje iz XV. stoletja.

V Lourdesu smo doživeli veliko lepih trenutkov. Naravnost nepozaben je spomin na mašo narodov v Pijeviski baziliki. Tu smo slišali tudi slovensko prošnjo. Prav tako smo bili Slovenci »zastopani« pri molitvi rožnega venca in petju pri večerni procesiji.

Kljub temu, da smo bili veliko skupaj, smo imeli tudi čas za osebno molitev. Zadrževali smo se pred votlino, v baziliki Brezmadežnega Spočetja, v kriпти pred Najsvetejšim... Pred odhodom smo se zbrali na drugi strani reke Gave pred Bernardkino baziliko in se poslovili od lurške Marije. Tam smo zadnjič priporočili sebe in svoje.

Na poti domov smo se ustavili v pavijski kartuziji (Certosa di Pavia). Mlad cistercijski pater nam je po maši, ki smo jo imeli v zunanji kapeli, povedal nekaj zgodovine in nam razkazal cerkev. V njej so bili najprej kartuzijani (kot so v Sloveniji v Pleterjih), leta 1784 pa so jih zamenjali cistercijski patri. Skupnost šteje danes 24 patrov, od katerih sta dva Afričana. Pater nam je tudi povedal, da pozna slovensko škofsko in cistercijsko opatijo.

Romanje v Lourdes je potekalo v organizaciji Quo vadis iz Ljubljane. Imeli smo odličnega vodja g. Mateja. Res upamo, da bomo z njim še kam poromali skupaj.

Dario Bertinazzi

Rafko Dolhar

Premška razmišljanja (2)

Fontana-Revija za književnost in kulturo, Koper, št. 20, letnik VIII. Na 80 straneh so zastopane poezija, proza, eseji in risbe. Zvezek je označen: Koper, Ilirska Bistrica, julij 1993, 300 izvodov. Izdajo sta podprli dve občini, dve ZKO in dve podjetji. Povedati je treba, da je bila Fontana zamišljena kot primorska literarna revija in je doživela že več števil, ki so bile izdane po posameznih primorskih krajih in tudi nek vseprimorski literarni zbornik. Mislim, da je to pot, na kateri bi kazalo vztrajati.

Stopinje 6/94 (Naslov sam zelo spominja na nesrečno usahle Idrijske Kaplje). Glasilo Literarnega društva Ilirska Bistrica. Naklada: 120 izvodov. Na 76 računalniško oblikovanih straneh najdemo poezijo, prozo, zapise in prevode.

Samo po sebi se zastavi vprašanje: ali smo Slovenci, v tem primeru Primorci, taki lokalpatrioti, da niti v primorskem prostoru ne najdemo toliko združevalne energije, da bi izdajali skupno in zato bolj razširjeno literarno revijo? Res je, da se je v zadnjem času podrl Most in posušil Zaliv. Še vedno izhajata že 30 let »stara« zamejska Mladika in »Goriška« Primorska srečanja. V zadnjem času sta prišli med nas iz Gorice dve reviji, najprej dvojezična Soča-Isonzo in najnovejši Pretoki. Recimo, da imajo te revije, predmejske in zamejske, drugačen značaj, namen in vsebino. Ali ne bi kazalo v večji nakladi, pa čeprav računalniško obdelano, izdajati skupno literarno revijo, vsaj za ves prostor, ki ga pokriva Združenje primorskih književnikov? Mislim pa, da bi bilo vendar lepo imeti na razpolago vsaj v knjigarni v Trstu in Gorici,

Kopru in Novi Gorici ter Postojni, Tolminu in Idriji, če že ne v Ljubljani, sad literarnega dela tega prostora. Vem, da je lažje v krajevnem okolju najti skupinico navdušencev, ki se neke pobude lotijo in jo izpeljejo brez tolikšnega sestankovanja in dogovarjanja, kar je vendar, kljub dobrim cestam od Tolmina do Portoroža, precej naporno. Vem tudi, da je veliko lažje ideje imeti, kot pa jih uresničiti. Pa vendar sem prepričan, da bi kazalo nadaljevati pri izkušnjah Fontane, čeprav bi bilo treba morda kaj preusmeriti.

Isto razmišljanje velja seveda tudi za založniško dejavnost. V Sloveniji je v duhu vsesplošne zasebne iniciative nastalo nekaj desetih novih založb, ki izdajo vsako leto nekaj stotin novih knjig, seveda v izredno majhni nakladi. Nič nimam proti temu, saj je lepo in prav, da ima vsak avtor možnost, da objavi svoje delo. Po pregovoru pa vemo, da imajo potem knjige vsaka svojo usodo. Po sedanjih založniško-distribucijskih razmerah pa ni rečeno, da je usoda nekega dela odvisna samo od njegove kvalitete. Že recenzija neke knjige je lahko problematična. Zamejski avtorji, ki objavljamo pri zamejskih založbah, smo lahko žalostni, ker v Trstu izdana knjiga ne doseže police niti v Sežani, Kopru in Novi Gorici, kaj šele v Ljubljani ali Mariboru. Zamejska založniška dejavnost, ki je včasih povezana z velikim trudom in prostovoljnim delom pozameznikov, ostane tako včasih brez uspeha in je seveda tudi založniško nerentabilna, ker ne znamo napraviti še naslednjega koraka: ponesti knjigo med ljudi.

(Dalje)

Povzetek srečanj je stranka podala na tiskovni konferenci

Ssk zadovoljna z razgovori v Ljubljani

Slovenska skupnost je v začetku tega tedna dovršila krog srečanj z vsemi slovenskimi parlamentarnimi strankami.

Zadnje srečanje je bilo s Socialdemokratsko stranko Slovenije, katere delegacijo je vodil predsednik Janez Janša. Na vseh sestankih je Ssk orisala položaj slovenske manjšine v novih političnih razmerah v Italiji, zlasti v boju za pravično zaščito in za zagotovljeno zastopstvo. Ugotovljeno je bilo tudi, da sta potrebna okrepitev manjšine ter boljše sporazumevanje v njeni sredi in da bi bilo treba torej predlog Slovenske skupnosti za osnovevanje novega povezovalnega telesa z demokratično legitimacijo v čim krajšem času uresničiti. Na srečanjih v Ljubljani so predstavniki Ssk govorili tudi o pogajanjih med Italijo in Slovenijo. Odločno so zavrnili iredentistična in vsakršna pogojevanja ter poudarili željo po dialogu med državama.

Povzetek misli in besed, ki so bile izrečene na srečanjih s slovenskimi parlamentarnimi strankami, so predstavniki Slovenske skupnosti — deželni tajnik Martin Breclj, predsednik Marjan Terpin, podtajnik Ivo Jevnikar in član tajništva Rafko Dolhar — podali na tiskovni konferenci, ki je bila na sedežu Svetovnega slovenskega kongresa v Ljubljani v ponedeljek, 11. t.m. Napovedali so tudi pobude ob zasedanju ministrov srednjeevropske iniciative v Trstu ter poudarili potrebo po informaciji javnih forumov o naših nerešenih problemih, pa tudi po večji povezanosti in medsebojni odgovornosti. Govor je bil tudi o možnosti za celovitejšo in bolj koordinirano

skrb za manjšino ter o nujnosti izdelave izvršilnih določil za ustavno načelo posebnih pravic Slovencev brez slovenskega državljanstva.

Poleg številnih predstavnikov raznih slovenskih javnih občil so bili na tiskovni konferenci prisotni tudi predsednica Svetovnega slovenskega kongresa Irene Mislej ter sekretar za Slovence po svetu Peter Vencelj s svetovalcem Rudijem Merljakom. Zastopniki Ssk so ob koncu tudi poudarili potrebo, da bi slovenski mediji posvetili več pozornosti zamejstvu in tako ustvarili zavest, da je vprašanje zamejstva bistvena točka slovenskega nacionalnega programa.

* * *

Na Dunaju izvoljeno vodstvo SSK

Na Dunaju je bilo 23. in 24. junija zasedanje Svetovnega slovenskega kongresa (SSK). Prvo zasedanje je bilo v Ljubljani junija 1991 v dramatičnih dneh slovenskega osamosvojanja. Na dunajskem zborovanju so bili sprejeti nov statut, nov triletni program in štiri resolucije — o meji s Hrvaško, o stikih z Italijo, o potrebi zakona o Slovincih brez državljanstva in o pridruženju Slovenije Evropski zvezi. Za predsednika je bil izvoljen dr. Jože Bernik (ZDA), podpredsedniki pa so dr. Janez Dular (za Slovenijo), Jurij Terseglav (za Evropo), Bojan Brezigar (za zamejstvo) in dr. France Habjan (za prekomorske dežele), predsednik komisije za finance pa je Božo Dimnik iz Švice s članoma Jožetom Kastelicem (Kanada) in dr. Hilaryjem Rolihom (ZDA). Predstavnik iz Trsta dr. Mitja Bitežnik je bil izvoljen za rednega člana častnega razsodišča.

Ambrož Kodolja

SPOMINI (1)

(Ob 50-letnici kapitulacije italijanske fašistične armade v Sloveniji)

Uvod

Za svojo 80-letnico sem prejel nepričakovano voščilo, ki mi ga je v imenu poslušalcev Radia Trst A poklonila gospa Lida Debelli Turk. S primerno radijsko konciznostjo in z nepričakovano hermenevtsko sposobnostjo me je vodila skozi 20 pogovorov v rubriki »četrtkova srečanja«.

Te pogovore hranim kot prijeten spomin na magnetofonskih zapisih. Upam, da bodo lahko kdaj prišli na dan v tiskani obliki. Šlo naj bi za dopolnjevanje mojega križarjenja po radijskih valovih. Pri tem sem včasih zabredel v razburkane zračne vrtince, pri čemer sem bil popolnoma podrejen volji odločnega krmarja, ki je predvsem pazil, da nisem nasedel raznim čerem v obliki nepotrebne ponavljanja, naštevanja dejstev brez potrebnega utemeljevanja.

Pod vtisom omenjenih »četrtkovih srečanj« sem se lotil pisanja teh spominov. Neposredno pred začetkom izpovedovanja pred poslušalci sem se rešil zahrbtnega napada srčnega infarkta. To je bilo za božič leta 1990. Mrzlega januarkega dne sem se vračal domov v Sesljan iz bolnišnice v Trziču, ko so istočasno pokopavali v sosednih Mavhinjah smrtno ostanke Maksa Šaha, mojega prijatelja in sodelavca v Enotnem šolskem sindikatu pri utrjevanju slovenskega šolstva na Tržaškem in Goriškem. Tedaj smo živeli v skrajno napevtem političnem ozračju, ki je bilo v marsičem podobno današnjemu.

Še v polni konvalescenci sem se rad odzval vabilu za nastop pred mikrofonom slovenske radijske postaje v Trstu. Zavedal sem se namreč, da sem bil pravkar deležen svarilnega alarmnega znaka in opozorila, da je naša življenjska pot minljiva in v svoji minljivosti zelo kratka, prekratka. Tolažil, sem se z zavestjo, da le tisti, ki je dolgo živel, ve, kako kratko je življenje. Zato sem sodil, da je moja dolžnost, da svoja izkustva predam naslednikom v premislek in ravnanje. Zavedal sem se, da še prav posebno dolgujem prikaz svojega medvojnega delovanja v okviru Akcijskega odbora za ustanovitev samostojne in suverene slovenske države.

Sem namreč še edini preživeli član tedanjega Akcijskega odbora. V zadnji sestavi smo bili njegovi člani Ciril Žebot, Jože Špindler, Lujo Leskovar in jaz. Po Pariški mirovni konferenci leta 1947 se je Akcijski odbor preselil v ZDA. Ker sem se odločil, da se vrnem v Trst, je moje mesto v odboru prevzel Dušan Humar. Na Špindlerjevo mesto je prišel Štefan Falež, sedanji slovenski veleposlanik pri Sv. Stolicy. Ne vem, ali se je Špindler vrnil v Slovenijo. Vem samo to, da sva se kmalu po sklenitvi Pariške mirovne konference srečala v Trstu. Štefana Faleža sem poznal že v Rimu. Po vojni je predsednikoval obnovljeni mednarodni katoliški študentski organizaciji Pax Romana. Zaključek kongresa je bil na mojem domu. Moja žena je namreč na Faleževo prošnjo pripravila kosilo za tuje goste s slovensko gorenjsko poslastico — potico, ki je vsem teknila.

Po preselitvi v ZDA se je Akcijski odbor preimenoval v Gibanje za slovensko državo. Prav v teh spominih sem želel dati posebno mesto prikazu svojega dela v Akcijskem odboru. Prejšnji minister za Slovence v zamejstvu in zdomstvu dr. Janko Prunk ni prav nič vedel o delu tega odbora, zato me je prosil, naj mu predložim kratko poročilo. Ko ga je prebral, mi je svetoval, naj poročilo primerno dopolnim in ga objavim v širšem pripovednem okviru. To sem napravil ob 50-letnici italijanske kapitulacije.

Iz našega zornega kota

kar je posledica odločitve nekdanje večine; zlasti KD in PSI, da je treba spremeniti volilni red. Večina v deželni svet pa je bila gluha (zavestno in hote) za problem prisotnosti slovenskega manjšinskega predstavništva v deželni zakonodajni zbornici.

Zajamčeno predstavništvo seveda ni edini problem, ki muči našo slovensko narodno skupnost v Italiji. Kdor hoče zvedeti, kaj pravzaprav hočemo, naj si ogleda osnutek globalnega zaščitnega zakona, ki so ga izoblikovali predstavniki vseh manjšinskih komponent in je bil predložen obema vsedržavnima zakonodajnim zbornicama (senat in poslanski zbornici). Dovolj je tudi, da samo površno pogleda ustrezne mednarodne listine in pogodbe, ki jih je bila podpisala Italija (med drugim zlasti osimsko pogodbo).

Zavedamo se, da s tem nismo pravzaprav napisali nič novega. Vse je našim bralcem že dobro znano. Velika in pomembna novost pa bi bila, če bi ob sklepu mednarodnega zasedanja v Trstu lahko napisali, da je bil narejen korak naprej, kar neposredno zadeva Slovence v Italiji, posredno pa tudi celotno območje držav Srednjeevropske pobude. Dogodki na nekaterih območjih sosedne Hrvaške in zlasti Bosne in Hercegovine, ki niso daleč od Trsta, žal nazorno kažejo, kako usodno utegne biti omalovaževanje oziroma ignoriranje problema razmerja med večino in manjšino, ki je gotovo tudi eden aspektov manjšinske problematike.

Mesto med najboljšimi si je zagotovila tudi Italija

Presenečenj na svetovnem nogometnem prvenstvu ni manjkalo

Presenečenj, podobno kot povprečne igre, nikakor ni manjkalo na svetovnem nogometnem prvenstvu, ki se bo v nedeljo končalo s finalom v Los Angelesu. Iz četverice najboljših je prvič po 12 letih izpadla Nemčija. Trenerju Bertiju Vogtsu se torej ni posrečilo izenačiti Beckenbauerjevega rekorda in osvojiti svetovni naslov tako kot igralec kot trener. Med četverico pa se je po 16 letih, vse od argentinskega prvenstva, vrnila Brazilija, popolna novince pa sta, vsaj kar zadeva zadnjih 24 let, Švedska in Bolgarija. Čeprav skozi priprta vrata, si je mesto med najboljšimi zagotovila tudi Italija, ki pa je sicer dokaj reden član prve četverice. Če vzamemo v poštev le zadnjih sedem prvenstev, torej od leta 1970 dalje, potem ugotovimo, da sta se v četverico najboljših 5-krat uvrstili le Nemčija in Italija. Nemci so v tem času osvojili dva svetovna naslova (1974 in 1990), dvakrat izgubili v finalu (1982 z Italijo in 1986 z Argentino), leta 1970 pa so bili tretji, po znanem polfinalnem porazu z Italijo. Azzurri imajo sicer isto prisotnost, vendar slabši obračun. Prvi so bili leta 1982 v Španiji z zmago nad Nemčijo s 3-1, drugi leta 1970, ko jih je nadkrilila Brazilija, tretji pred štirimi leti, ko so igrali doma, in četrti v Argentini leta 1978.

Med razočaranja spada tudi Argentina, ki je v zadnjem četrt

stoletju dvakrat osvojila svetovni naslov, in sicer leta 1978 doma in pred osmimi leti v Mehiki. Toda Argentinci so bili vse preveč vezani na Maradono in to v dobrem in slabem. Dokler je »pibe de oro« lahko vodil belo-modre, je Argentina zmagovala, čim pa je zmanjkalo zaradi diskvalifikacije, je južnoameriška ekipa morala domov. Antidoping pregledi so dokazali, da je Dieguito zaužival nedovoljena poživila in zato je diskvalifikacija umestna in pravilna. Toda obstaja sum, da ga je puritanski nprav organizatorjev hotela na vsak način izločiti iz tekmovanja, to pa ne zaradi sedanjih, verjetno pomotoma zaužitih poživil, pač pa zaradi kokaina, ki je Maradoni prinesel 15-mesečno diskvalifikacijo. V ameriški tradiciji je nedopustno, da ima zmagoviti športnik, ki je vzgled novemu rodu, takšno nečedno preteklost, zato se ga je treba znebiti.

Saša Rudolf

»Prijatelji Ul. Commerciale« proti uničenju zelene oaze

Stanovalce, ki živijo v strmi tržaški Ulici Commerciale, je pred dnevi zmotilo cviljenje motornih žag. V dveh dneh so delavci popolnoma uničili ves gozd, ki se je vzpenjal nad cesto ob hišni številki 103, prav nad avtobusno postajo št. 17. Od akacij, javorov in hrastov so ostali le še goli štori in hlodi. Na njihovem mestu naj bi »zrasli« dve luksuzni stanovanjski hiši.

Krutemu posegu v naravno okolje in izgubi te, še ene redkih zelenih oaz v bližini mesta, so se »Prijatelji Ul. Commerciale« uprli s pismom, ki so ga poslali v uredništva tržaških sredstev javnega obveščanja. Pismo je podpisalo 183 oseb. V njem med drugim beremo naslednje: »Ker je sedaj škoda že nepopravljiva, bi se lahko bralec spraševal o smislu tega psima sreči predvideva dovoljenje Deželne gozdne uprave ponovno delno pogozditev področja. Gre seveda za majhno zadoščenje, vendar se prijatelji Ulice Commerciale nameravamo oprijeti tega predpisa in nadzorovati realizacijo pogozditve, ki bi morala potekati z uporabo istih rastlinskih vrst.«

NOVI LIST

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »NOVI LIST« - Reg. na sodišču v Trstu dne 20. 4. 1954. števil. 157.

Uredništvo: Martin Breclj, Ivo Jevnikar, Helena Jovanovič, Drago Legiša (glavni in odgovorni urednik), Miro Oppelt, Saša Rudolf, Marko Tavčar in Egidij Vršaj.

Fotostavek in tisk: Tiskarna Graphart, Trst. tel. 040/772151.

Član Združenje periodičnega tiska v Italiji

Najbolj skromen in zato najprimernejši pripovedni okvir za mojo življenjsko zgodbo se mi je zdela avtobiografija po nedatiranih zapisih, ki pa jih lahko še vedno tudi vsaj približno časovno uokvirjam.

Ta moj zapis vam predlagam v presojanje. Če bo vaše mnenje soglašalo z mojo vnemo, bom srečen; če se pa bo razlikovalo, bom zadovoljen, kajti v raznolikosti je popolnost in s tem resnica, ki je nedeljiva.

Sesljan, velika noč 1993

Nekaj splošnih misli o slovenski emigraciji

Naši zgodovinarji in publicisti so doslej malo pisali o delu slovenske emigracije med drugo svetovno vojno. Izjemo tvori tragična usoda domobranskega eksodusa iz Ljubljane na Koroško maja leta 1945, ki je naš narod močno presunila in prizadela. Splošno zanimanje se je preveč sukalo okrog problema kolaboracionizma z nacifašističnim okupatorjem, pri čemer se je zemanarilo objektivno presojsati krivdo za pojav kolaboracionizma. Zaradi prevelike zavzetosti za ta pojav so pa splošno pozabili preučevati razvoj slovenske politične emigracije in njene notranje ter politične silnice.

Da bi razvozlati bistvo kolaboracionizma in domobranstva so naši zgodovinarji takoj po koncu vojne za osamosvojitve ustanovili posebno komisijo, ki naj bi skušala doseči soglasje pri ugotavljanju enotne volje slovenskega naroda v boju za svobodo in samostojnost. Že takoj ob začetku delovanja te komisije je javnost lahko ugotovila, da o tej enotni volji ni bilo ne duha ne sluha. Del komisije ni nikakor mogel spregledati in opravičiti pojava kolaboracionizma in domobranstva. Drugi del pa nikakor ni mogel in še ne more razumeti nujnosti slovenskega odpora proti neizvzani grozotni agresiji nacifašističnih okupatorjev z vsemi posledicami, ki so sledile. Zato komisija še do danes ni končala svoje naloge. Vsaka stran vztraja pri svojem.

Ali res ni mogoče zaključiti dela komisije? Komisija naj bi se spet sestala. Z dosedanjim delom je prišla do faze ugotavljanja uspeha, ki so ga rodila prizadevanja obeh strani ob koncu vojne. Komisija je namreč neizpodbitno in

soglasno ugotovila, da so se leta 1945 eni znašli na strani zmagovalcev, drugi pa na strani poražencev. Soglasno so tudi ugotovili število padlih na obeh straneh. Na strani poražencev je padlo 12 tisoč mož, na strani zmagovalcev pa sto tisoč. Celostne izgube slednjih so med vojno na domačih tleh znašale 200 tisoč padlih. Kot primerjavo naj navedem, da je bilo v istem času okrog dva milijona žrtev na ozemlju vse Jugoslavije, na ozemlju Slovenije torej ena desetina.

Komisija se nikakor ni mogla sporazumeti o razlogih, ki so botrovali enim, da so takoj pristopili na stran okupatorjev in z njimi sodelovali v boju proti slovenskemu osvobodilnemu gibanju, medtem ko so se na drugi strani popolnoma predali neizprosni boju proti nacifašističnemu okupatorju in obenem proti kolaboracionistom.

Komisija se prav tako ni mogla zediniti pri razpravljanju o posledicah, ki jih je ta razdvojenost povzročila med Slovenci. Delo komisije je pri tem obtičalo.

Slovenski minister za Slovence v tujini in zamejstvu, zgodovinar dr. Janko Prunk, je celotno delo komisije prikazal na Dragi 1992. Navzoči predsednik Slovenskih krščanskih demokratov Lojze Peterle se je dr. Prunku zahvalil za podatek o 12.000 padlih domobrancah, zaradi česar se je odločil za akcijo sprave. Zelo važen je prispevek, ki ga je dala za zblizanje med obema taboroma slovenska televizija v svoji redni oddaji Omizje. Oddaja je bila na sporedu 3.11.1992 od 22. do 24. ure. Sodelovali so predstavniki obeh taborov. Zamejce je zatopal sateljt Boris Pahor. Navzoč je bil tudi dr. Prunk. Kazalo je že, da bo tudi ta sestanek brez haska, pa je situacije rešil zastopnik mlajše generacije štiridesetletnikov, ki niso doživeli vojnih grozot in revolucije. Dejal je, da bodo mladi temeljito preučili položaj Slovenije med vojno. Prepričani so, da bo njihova razsodba pravična in za vse sprejemljiva, oziroma veljavna.

(Dalje)